

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนานวัตกรรมสังคม

วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

เลขที่ 52/437 หมู่บ้านเมืองเอก ถนนพหลโยธิน ตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี 12000

กรณีศึกษาวิสาหกิจเพื่อสังคมเกษตรอินทรีย์คลองตัน (PGS) จังหวัดสมุทรสาคร

(1) ความเป็นมา

วิสาหกิจเพื่อสังคมเกษตรอินทรีย์คลองตัน PGS เป็นองค์กรชุมชนที่จัดตั้งเป็นวิสาหกิจ เมื่อปี พ.ศ. 2560 เป็นการรวมกลุ่มชุมชนชาวคลองตัน ซึ่งเป็นชุมชนในระดับตำบลของอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อริเริ่มสร้างพื้นที่ให้เป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยในระดับพื้นที่จังหวัด ทั้งนี้ เพราะแกนนำชุมชน ได้นำความรู้และประสบการณ์จากการศึกษาปริญญาตรีที่สถาบันอาศรมศิลป์ แล้วมาพัฒนาและทดสอบการปฏิบัติการจริงด้วยการทำเกษตรอินทรีย์ อย่างไรก็ตาม ชุมชนคลองตันมีประสบการณ์ของการเรียนรู้เรื่องการทำงานแบบรวมกลุ่มเกษตรกรรายย่อย มาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2549 และมีประสบการณ์การเกษตรแบบ Participatory Guarantee Systems: PGS เพื่อปลูกผัก ส่งขายให้กับแผงค้าในตลาด อดก. มาก่อน ด้วยการพัฒนาการเพาะปลูกบนพื้นที่ 9 แปลง จำนวน 45 ไร่ ที่ทำให้เข้าถึงผู้บริโภคและการจัดการตลาดแบบอินทรีย์ พร้อมกับมีองค์กรสนับสนุนและเป็นเครือข่ายความร่วมมือของสถาบันสวนเงินมีมา และสถาบันอาศรมศิลป์ ปัจจุบัน วิสาหกิจนี้ มีสมาชิกร่วมทุนและเครือข่ายอยู่ 30 คน

(2) การดำเนินงาน

การจัดการธุรกิจของกลุ่ม จัดให้มีการปลูกผักและผลไม้แบบเกษตรอินทรีย์ ตามมาตรฐาน GAP และมาตรฐาน PGS ด้วยจัดการอบรมให้ความรู้ การตลาดสมัยใหม่ และพัฒนางานการจัดการด้วยเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น การใช้พลังงานจากแสงอาทิตย์ การผลิตด้วยคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์มาตรฐานของผักปลอดภัย พร้อมทั้งรับซื้อผลผลิตจากสมาชิก แล้วจัดการส่งมอบให้กับลูกค้า/คู่ค้าตามกรอบเวลาของการค้าในระบบการตลาด ซึ่งมีอยู่ 3 แบบด้วยกัน คือ (1) กลุ่มลูกค้าโรงพยาบาล เช่น โรงพยาบาลจังหวัดสมุทรสาคร โรงพยาบาลบ้านแพ้ว โรงพยาบาลกระทุ่มแบน โรงพยาบาลวิชัยเวช (2) ผู้ประกอบการโมเดิร์นเทรด เช่น TOP เซ็นทรัล มหาชัย และ (3) จำหน่าย/จัดส่งตรงให้กับผู้บริโภครายย่อยผ่านเครือข่ายออนไลน์ที่จัดการด้วยตนเอง-Facebook พร้อมทั้งยังจัดหาพื้นที่ในสถานที่ของโรงพยาบาลจังหวัดสมุทรสาคร ให้สมาชิกรับผลผลิตทางเกษตรไปจำหน่ายภายใต้การตรวจสอบคุณภาพของโรงพยาบาล ซึ่งสามารถจัดหาพื้นที่ให้สมาชิกได้ 11 แห่ง และจัดเป็นตลาดนัดแบบประจำทุกวันศุกร์ นอกจากนี้ ก็ยังจัดอบรมความรู้สำหรับผู้สนใจประกอบการเกษตรแบบ GAP & PGS โดยจัดเป็นหลักสูตรอบรมขนาดเล็ก สำหรับ 10-20 คน

(3) ผลความสำเร็จ

ในระหว่างปี พ.ศ. 2562-2563 วิสาหกิจเพื่อสังคมเกษตรอินทรีย์คลองตัน PGS มีรายได้เฉลี่ย 2.95 ล้านบาท มีกำไร 1.3 ล้านบาท/ปี รายได้ของวิสาหกิจเพื่อสังคมเกษตรอินทรีย์คลองตัน PGS ข้างต้น คิดเปรียบเทียบ

เป็นความสามารถในการสร้างรายได้ต่อคนต่อปีของสมาชิก 30 คน ก็จะคิดเป็นรายได้ 98,334 บาท/คน/ปี หรือคิดเป็นร้อยละ 89.0 ของรายได้ต่อหัวของประชากรจังหวัดสมุทรสาคร (ที่มีรายการอยู่ที่ 110,000 บาท/คน/ปี) ซึ่งเป็นนัยของรายได้ใหม่ที่พอ ๆ กับค่าเฉลี่ยของรายได้ต่อหัวของประชากรจังหวัด (มูลนิธิสยามฯ, 2564)

ผลงานและความสำเร็จของวิสาหกิจเพื่อสังคมเกษตรอินทรีย์คลองตัน PGS ช้างต้น ถือได้ว่า เป็นการประกอบการวิสาหกิจแบบเกษตรก้าวหน้า กล่าวคือ เป็นเกษตรอินทรีย์ที่เป็นระบบการผลิตที่ตลาดและผู้บริโภคให้ความสำคัญ เป็นการเกษตรอินทรีย์ที่มีการรับรองมาตรฐานที่เป็นยอมรับโดยทั่วไป ซึ่งเป็นการสร้างโอกาสในการเข้าสู่ระบบตลาดที่สามารถสร้างความมั่นคงให้กับการประกอบการได้ดีกว่าการตลาดทั่วไป เจาะตลาดที่มีความความมั่นคงในโครงสร้างของธุรกิจ คือ การสร้างตลาดจากกลุ่มโรงพยาบาลและโมเดิร์นเทรด เป็นการจัดการธุรกิจเกษตรกรรมที่สามารถเชื่อมโยงเศรษฐกิจการผลิตของการเกษตรกับธุรกิจการค้าสมัยใหม่ (และสอดคล้องกับกระแสของผู้บริโภค) อันเป็นประสบการณ์เรียนรู้ที่สำคัญขององค์กรชุมชนที่ประกอบการธุรกิจ และเป็นทุนก้อนใหม่ที่จะขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

..

ที่มา: คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, สมาคมปริญญาโทสำหรับผู้บริหาร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมสังคม วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต, YUNUS FOUNDATION, THAILAND และ มูลนิธิสยามฯ. (2566). *การศึกษาเรื่องปัจจัย และกลไกการสร้างสรรค์นวัตกรรมสังคมที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของไทย*